

УДК 378.091.3:811.112.2

Ю.А.Надольська, канд. пед. наук, ст. викладач
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького, Мелітополь

КОМУНІКАТИВНІ ТА ТВОРЧІ МОЖЛИВОСТІ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З НІМЕЦЬКОЇ МОВИ У ВНЗ

У статті розглядаються та аналізуються можливості практичного заняття з німецької мови в розв'язанні розвитку комунікативних та творчих здібностей студентів вищих навчальних закладів, за допомогою яких студенти не тільки одержують нові знання, але й розвивають пізнавальну діяльність, що призводить до вищих форм кооперації та співробітництва. Наводяться приклади завдань і вправ для різних ступенів навчання, що ефективно впливають на вивчення німецької мови на практичних заняттях у вищих навчальних закладах.

***Ключові слова:** практичне заняття, пізнавальна діяльність студентів, активні творчі процеси, самостійна робота, комунікативні вміння.*

Постановка проблеми та її значення. Зміни у структурі міжнародних відносин сприяють переосмисленню мети вивчення іноземних мов у вищій школі, формуванню додаткової мотивації до оволодіння іноземною мовою як засобом міжнародного спілкування. У зв'язку з цим перед педагогічною наукою стоїть завдання створення ефективних дидактичних систем, які базуються на застосуванні таких типів технологій, форм і методів навчання, які б забезпечували інтенсивне оволодіння системою знань, формування умінь і навичок і завдяки цьому суттєво підвищували б рівень творчої діяльності студентів, створювали умови для більш повного і ефективного споживання інтелекту кожного, які б сприяли всебічному розвитку особистості.

Перед викладачем-практиком постає складне завдання – розвинути та сформувати якості та уміння щодо вивчення німецької мови, здатності застосовувати знання у конкретних ситуаціях тощо.

Найпридатнішою формою занять з іноземної мови у вищих навчальних закладах, яка допомагає розкриттю думки, розвитку комунікативних можливостей, є, на нашу думку, практичне заняття. Проблема актуальності його вдосконалення залишається незмінною. Сьогодні активні дослідження в зазначеній галузі ведуть педагоги та методисти Н.Я. Вовчаста, Є.И. Пассов, О.О. Стеценко та інші, але майже зовсім, не приділяється увага розвитку творчих здібностей на практичних заняттях з іноземної мови у нашому випадку як основної, так і другої.

Мета нашої статті полягає в тому, щоб проаналізувати можливості практичного заняття з німецької мови в розвитку комунікативних та творчих здібностей студентів ВНЗ.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. На початковому етапі навчання німецької мови у студента виникає потреба у самостійності, підвищенні відповідальності, у творчій ініціативі. Саме практичне заняття і дає можливості виявити ці якості, бо тут потрібна значно більша самостійність у підготовці до нього, а на самому занятті виявляється результат тривалої, важкої і творчої роботи. Мета практичного заняття – поглиблювати, поширювати та деталізувати знання, виробляти навички професійної діяльності, розвивати наукове мислення та мовлення, перевіряти знання студентів, мати засіб оперативного зворотного зв'язку.

Практичне заняття визначає особливий характер діяльності студентів. Передусім йому передують ґрунтовна підготовча робота, часто дослідницького характеру. Під час підготовки до нього використовуються як фронтальні, так і індивідуальні (підготовка коментаря, обдумування власної думки щодо проблеми, доповіді тощо) і групові завдання (підготовка доповіді, обробка літератури, інтерв'ю зі спеціалістом). Викладач, вибудовуючи структуру заняття, обов'язково враховує інтереси студентів та їх здібності [1: 38]. При цьому використовує методи, за яких у студентів розвивається бажання до творчої, продуктивної праці; вони прагнуть до активних дій, досягають успіхів і мотивують власну поведінку; формують моделі поведінки, що потрібні для

успішної професійної діяльності. Студент має увійти у свою роль, адаптуватися до неї. Викладачеві у процесі заняття слід занотовувати типові помилки студентів, а також бути готовим зробити зауваження (не обов'язково негативні), створювати комунікативні ситуації та спонукати студентів до усного мовлення.

На думку Г.П'ятакової, студента необхідно «ловити» на знаннях, а не на незнаннях, тобто слід готувати та організовувати їх. Практичне заняття дозволяє реалізувати це оптимістичне завдання, стимулює активність молоді, підвищує їх інтерес до вивчення німецької мови [5:24]. Тому не дивно, що викладачі постійно залучають на практичних заняттях з іноземної мови різні справи та творчі завдання, які спрямовані на розвиток мислення студентів. Серед найпоширеніших завдань можна назвати такі: відповіді на запитання викладача, складання діалогів зі штучними або природними опорами відповідно до теми практичного заняття, висловлення власних роздумів з проблемного питання тощо.

Так, наприклад під час вивчення лексичної теми „Die Wohnung. Das Zimmer. Das Hotel“ студентам II курсу (які вивчають німецьку мову як другу) пропонується скласти розгорнутий діалог, який би відповідав поданій ситуації: «Ви замовляєте номер у готелі для свого гостя. Дізнайтесь у адміністратора, чи комфортабельна кімната в готелі?»

- Gibt es in Ihnen Hotel ein Restaurant?
- Ja, wir haben ein Restaurant im 1. Stock. ...

Робота в парах створює ефект новизни в спілкуванні, підвищує комунікативну мотивацію, розвиває у студентів послідовність висловлювань та вирішує складні задачі на основі аналізу обставин і відповідної інформації.

Також студентів слід залучати до спільних завдань, до діяльності, яка має конкретну мету: моделювати різні випадки, готувати матеріал для презентації і дискусії тощо[3: 108]. Можна використовувати перегляд фільмів і відеозаписів, де спілкуються носії мов, спостерігати за невербальними елементами комунікації та способами вираження емоцій, за тим, як люди починають і

підтримують інформаційний та емоційний обмін під час спілкування, як вони обмінюються думкам і переривають бесіду.

У цьому випадку, цікавим, на нашу думку, є відеоматеріал з навчальною метою, яка б розвивала у студентів комунікативного підходу. Реалізація комунікативного підходу здійснюється в процесі навчання німецької мови в умовах, що моделюють ситуації реального життя. Таким чином, наближення процесу навчання з реальним спілкуванням сприяє підвищення мотивації та досягнення цілей та мети спілкування.

Наприклад, здійснюючи аналіз та інтерпретацію художнього твору „Das Brot“ (*Wolfgang Borchert*), викладач спочатку пропонує подивитися відеофільм зазначеного твору. При сприйнятті й осмисленні змісту відеофільму відбувається накопичення лексико-граматичного матеріалу для реалізації монологічного висловлювання за темою фільму, з одного боку, з іншого – виникає потреба у висловлюванні особистісного ставлення до подій, героїв фільму, їх вчинків, ідейного змісту, позиції авторів.

Під час перегляду відеофільму „Das Brot“ на практичному занятті виникає атмосфера спільної пізнавальної діяльності, спрямовується увага на розуміння основного змісту фільму та на логічну послідовність подій. У цих умовах навіть неуважний студент стає уважним. У процесі перегляду студенти мають можливість чути німецьку мову з вуст її носіїв, побачити на власні очі те, про що говорять на занятті та читають в тексті. Крім того, використання відео на занятті підвищує мотивацію навчання й активність тих, кого навчають, створює певні умови для самостійної роботи студентів.

Після перегляду відеофрагменту слід приділити увагу роботі з автентичним матеріалом, а саме аналізом тексту, зміст якого після перегляду стає значно зрозумілішим, чіткішою стає сюжетна лінія та відтворюються мотиви дії.

З огляду на творчі можливості студентів на занятті доречно використовувати вправи на опис за допомогою ілюстративного матеріалу, який створює необхідні умови для успішного володіння німецькою мовою, при цьому ілюстративний матеріал має бути ситуативно обумовленим. Інакше кажучи,

після монологічного висловлювання доречно актуалізувати його, створюючи певні ситуації. При цьому відбувається кілька пізнавальних операцій, а саме: студенти встановлюють рівень власних знань, будують нове розуміння на основі попередніх знань та поглядів; виявляють знання лексики, створюється зацікавленість для вивчення нових слів; надається можливість обмінятися власними думками при створенні діалогічного мовлення [2:53].

Так, наприклад, при закріпленні лексичної теми „Mahlzeiten“ студенти III курсу (які вивчають німецьку мову як другу) отримують завдання описати фотокартки на яких зображено різні види їжі. Студенти мають розповісти, які інгредієнтів можуть входити до зазначеної страви, в яких федеративних землях Німеччини вони є популярним, обмінятися думками про улюблені страви в Україні. Наприклад „Das ist Christstolle“. Die Christstolle ist in der Stadt Dresden in Sachsen bekannt. Über dieses Rezept: Weizenmehl, Hefe, Milch, Butter, Zucker, Salz, Zitrone, Rosinen, Zitronat, bittere Mandeln, Puderzucker.

- Und welche Speise ist in der Ukraine bekannt?
- Ich glaube, das ist die Maultaschen mit Kartoffeln....

Для формування комунікативно-творчих здібностей студентів на практичних заняттях з німецької мови під час вивчення лексико-граматичного матеріалу доцільно, на нашу думку, використовувати і такі завдання, які б сприяли не тільки збагаченню словникового складу, а й розвивали вміння вільного спілкування, використовуючи при цьому методи «мозкового штурму». У Д. Лихачова є такі слова: «В екології є два розділи: екологія біологічна і екологія культурна чи моральна. Убити людину біологічною може не дотримання другої, та й нема між ними прірви». Студентам IV курсу пропонується скласти екологічний діалог «Розмова вчених», пов'язаний з поданим висловом. Така робота сприяє активізації пізнавальної діяльності, розвитку, творчої уяви, вмінню культури спілкування, навичкам творчої інтерпретації.

Найголовнішими ознаками практичного заняття з іноземної мови, за нашими спостереженнями, є:

- сучасність, тобто постійне прагнення до новизни й удосконалення змісту, впровадження інноваційних технологій;
- оптимальність – спроба максимально досягти навчально-виховних цілей при економному використанні часу;
- інтегральність – синтез знань з мови, літератури, філософії, педагогіки тощо;
- науковість – опора на досягнення сучасної лінгвістики, лінгводидактики, лінгвопсихології;
- використання різноманітних засобів навчання, в тому числі й технічних;
- якісна і кількісна оцінка результатів заняття [4:98].

Таким чином, ми бачимо, що практичне заняття потребує великої попередньої підготовки і викладача, і студентів, напруженої праці на самому занятті. При правильному проведенні практичне заняття відкриває різноманітні шляхи для залучення студентів у духовні пошуки, для організації діяльності кожного з урахуванням індивідуальних властивостей, для створення атмосфери творчого спілкування в колективі, для росту особистості, здібної до пізнання і творчості.

Ця форма вимагає від викладача значної педагогічної майстерності, бо це – особлива форма заняття, на якому студенти самостійно вирішують проблеми і самостійно оцінюють свою роботу. Одні висловлюють свою думку, інші – сперечаються з ними, а треті вирішують, хто правильно, переконливіше відстоював свою позицію. І всі разом роблять спробу знайти істину.

Практичні заняття викликають жвавий інтерес у студентів, а інтерес, як відомо, – це стимул пізнання, мотивації процесу навчання і, що доведено на практиці, головна гарантія успіху.

Висновки. Практичні заняття дозволяють глибоко узагальнювати вивчений матеріал, виховують у студентів активне творче відношення до навчальної праці, удосконалюють навички самостійної роботи, стимулюють самоосвіту, формують комунікативні вміння, виробляють навички спілкування з аудиторією за допомогою невербальних засобів. Заняття з їх специфікою –

поглибленим дослідженням і обговоренням проблем – можуть практично вчити демократії і викладача, і студентів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Василюк А. Сучасні освітні системи: [навч. посібник] / А. Василюк, Р. Пахоцінський, Н. Яковець . – Ніжин: НДПУ, 2002. – 139с.
2. Вергасов В. Активізація пізнавальної діяльності студентів вищої школи / В. Вергасов. – К.: Вища школа, 1995. – 210с.
3. Вовчата Н.Я. Застосування мовленнєвої діяльності на практичних заняттях з іноземної мови за професійним спрямуванням / Н.Я. Вовчата // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – 2011. – №. 2. – С. 107-109.
4. Пассов Е.И. Коммуникативное иноязычное образование. Концепция развития индивида в диалоге культур / Е. И. Пассов. – Липецк: ЛГПИ-РЦИО, 2000. – 216 с.
5. П'ятакова Г. Сучасні педагогічні технології та методика їх застосування у вищій школі: [навчально-методичний посібник для студентів та магістрантів вищої школи] / Г. П'ятакова, Н. Заячківська. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. – 55с.

Ю.А.Надольская, канд. пед. наук, ст. преподаватель
Мелитопольский государственный педагогический
университет имени Богдана Хмельницкого, Мелитополь

КОММУНИКАТИВНЫЕ И ТВОРЧЕСКИЕ ВОЗМОЖНОСТИ ПРАКТИЧЕСКИХ ЗАНЯТИЙ ПО НЕМЕЦКОМУ ЯЗЫКУ В ВУЗе.

В статье рассматриваются и анализируются возможности практического занятия по немецкому языку касательно развития коммуникативных и творческих способностей студентов высших учебных заведений при помощи которых студенты не только получают новые знания, но и развивают

познавательную деятельность, что приводит к высшим формам кооперации и сотрудничеству. Приводятся примеры, задания и упражнения для разных ступеней обучения, которые эффективно влияют на изучение немецкого языка практического занятия в высшем учебном заведении.

Ключевы слова: практическое занятие, познавательная деятельность студентов, активные творческие процессы, самостоятельная работа, коммуникативные умения.

Y. Nadolska, candidate of pedagogical sciences, senior lecturer
Melitopol Bohdan Khmelnytskyi State Pedagogical University, Melitopol

COMMUNICATIVE AND CREATIVE POSSIBILITIES OF GERMAN CLASSES IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION

The article deals with the analysis of German classes possibilities as for students' communicative and creative abilities development in higher educational institution.

These abilities help students not only to gain new knowledge, but also develop cognitive activity, that leads to higher forms of cooperation and collaboration. The author gives the examples of the tasks and exercises for different stages of learning that influences positively German language acquisition at practical classes in higher educational institutions.

The article deals with the use of educational video films and as effective tools of development of the skills of speaking and listening. The video can help to increase vocabulary, to broader horizons, improve attention and memory, to overcome the language barrier and to increase the motivation to learn German in UNIVERSITIES.

Key words: practical classes, students' cognitive activity, active creative processes, independent work, communicative skills.